

[396] **Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite**
Møte fredag den 27. april 1973 kl. 9.

Møtet ble ledet av formannen, Helge Seip.

Til stede var: Trygve Bratteli, Kjell Magne Fredheim, Knut Frydenlund, Guttorm Hansen, Paul Thyness (for Otto Lyng), Tor Oftedal, Lars T. Platou (for Erling Petersen), Helge Seip, Johan Østby, Bernt Ingvaldsen, Gunnar Alf Larsen, Annemarie Lorentzen (for Ingvar Bakken), Karl J. Brømmeland, Rolf Fjeldvær, Halfdan Hegtun (for Gunnar Garbo), Arnt Hagen, Gunnar Berge (for Sonja Ludvigsen), Sverre Nybø og Svenn Stray.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: utenriksminister Dagfinn Vårvik.

Følgende embetsmenn fra Utenriksdepartementet ble gitt adgang til møtet: statssekretær Tormod P. Svennevig, ekspedisjonssjef Kjeld Vibe, ambassadør Rolf Busch, politisk sekretær Asbjørn Ringen og byråsjef Olav Bucher-Johannessen.

D a g s o r d e n :

Spørsmålet om besøk av NATO's Middelhavsflåte.

Formannen: Utenriksministeren har bedt om å få dette møtet i dag for å rådføre seg med komiteen om en sak i forbindelse med NATO-samarbeidet. Jeg gir ordet til utenriksministeren.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: I innkallelsen står det at det er «Spørsmålet om besøk av NATO's Middelhavsflåte» som skal behandles her. Det er en kanskje noe upresis formulering. Det det dreier seg om, [397] er et eventuelt besøk i Barcelona i Spania av en felles NATO-flåtestyrke. Jeg skal innledningsvis gi litt bakgrunnsstoff når det gjelder denne spesielle Middelhavsflåten.

I januar 1969 vedtok NATO's Forsvarsplanleggingskomite på statsrådsnivå å opprette en NATO-flåte i Middelhavet bestående av skip fra Hellas, Tyrkia, Italia, USA og Storbritannia. Disse skip opererer periodevis som en enhet under NATO-flagg i Middelhavet under navnet Naval on Call Force Mediterranean.

Bakgrunnen for opprettelsen av denne flåtestyrken var ønsket om å styrke NATO's nærvær i Middelhavet på grunn av den økende sjømilitære aktivitet i dette området fra Sovjetunionens side. Som kjent har NATO en lignende flåtestyrke i Atlanterhavet. Denne siste er imidlertid en stående styrke i motsetning til Middelhavsflåten.

Av retningslinjene for bruken av flåtestyrken i Middelhavet fremgår det at medlemslandene skal overveie å la styrken avlegge «goodwill»-besøk til enkelte passende ikke-NATO-land i Middelhavet. Dette som en slags motvekt mot tilsvarende sovjetiske flåtebesøk.

Forsvarsplanleggingskomiteen har tidligere på politisk grunnlag, men med forskjellige begrunnelser, avslått å la Middelhavsstyrken besøke bl.a. Jugoslavia og Tunis. Fra norsk side har man rent generelt hevdet at politiske betenkeligheter ofte

vil kunne anføres mot at en NATO-styrke anløper havner i ikke-NATO-land, men man har ikke helt villet utelukke en slik mulighet.

NATO's øverstkommanderende for Europa har nå foreslått at denne NATO-styrken skal aktiviseres for en øvelse i Middelhavet og i denne sammenheng avlegge et havnebesøk i Barcelona i Spania i dagene 1. – 3. juni d.å. og gis omfattende publisitet.

Det er imidlertid særlig USA som særlig aktivt har gått inn for at besøket skal gjennomføres. Amerikanerne har tatt opp saken med representanter for de øvrige NATO-land i Brussel, Washington og i enkelte hovedsteder. Således spurte den amerikanske ambassadør i Oslo, Mr. Crowe, meg allerede en 28. februar d.å. om hvordan vi ville reagere på et forslag om et eventuelt NATO-flåtebesøk i en spansk havn. Han kunne allerede da opplyse at alle ambassadørene ved NATO hadde gitt sin tilslutning til tanken, med unntak av den norske og den danske ambassadør som hadde ytret betenkeligheter under en preliminær sondering man hadde foretatt fra amerikansk side.

[398] Den 9. mars meddelte den danske ambassadør i Washington State Department at den danske regjering ikke ville sette seg imot at besøket ble gjennomført. På dansk side har man underhånden opplyst at det var hensynet til det noe anstrengte forhold til USA som har bevirket at man ikke ville gå imot det fremsatte ønske.

Under den samtalen jeg hadde med ambassadør Crowe 28. februar, innledet ambassadøren med å vise til Spanias viktige strategiske betydning på Sør-flanken og behovet for et nærmere militært samarbeid ut fra hensynet til alliansens sikkerhet. På den annen side la han ikke skjul på at det nå fra amerikansk side var et klart ønske om å legge forholdene til rette for en tilnærming mellom NATO og Spania, og at besøket måtte ses i denne sammenheng. At dette siste har vært en vesentlig hensikt med forslaget om flåtebesøket i Barcelona, har også tydelig fremgått av samtaler vår NATO-ambassadør og ambassadøren i Washington har hatt med amerikanske representanter om saken.

Den 20. mars gav jeg ambassadør Crowe et notat hvor de norske betenkeligheter når det gjaldt særlig de mulige politiske konsekvenser av et slikt besøk sterkt ble understreket. Det ble pekt på at Norge siden dannelsen av NATO hadde vært og fortsatt er motstander av enhver form for samarbeid mellom NATO og Spania på grunn av det spanske regimets udemokratiske karakter. I notatet ble det videre understreket at et NATO-flåtebesøk til Spania uten tvil ville ha en negativ innflytelse i norsk opinion når det gjaldt synet på og støtten til NATO. Gjennomføringen av et slikt besøk ville åpne veien for nye spekulasjoner og diskusjoner om besøket representerte et første skritt på veien mot spansk medlemskap i NATO. På bakgrunn av disse synspunkter bad jeg om at amerikanerne på ny vurderte spørsmålet om et slikt besøk kan sies å være i NATO's interesse.

De norske synspunkter ble gjentatt og utdypet av ambassadør Busch under den første behandling av denne sak i NATO's Forsvarsplanleggingskomite den 13. april. Han uttalte bl.a. at man på norsk side var meget betenkt over at et eventuelt

NATO-flåtebesøk i Spania ville kunne føre til en eller annen form for samarbeid mellom NATO og Spania. Gjennomføringen av besøket ville uunngåelig etterlate det inntrykk i norsk opinion og i norske politiske kretser at det ligger en bestemt politisk målsetting bak. Ambassadør Busch gjentok anmodningen om at forslaget måtte bli revurdert.

På møtet erklærte den belgiske ambassadør seg til dels enig i de norske synspunkter, men tilføyde [399] at han syntes at man på norsk side tillat de generelle politiske aspekter altfor stor betydning. Den italienske ambassadør hadde også forståelse for noen av de norske synspunkter, men etter en totalvurdering fant han allikevel å kunne godta forslaget. Begge uttrykte ønsket om å få tonet ned de politiske aspekter ved besøket og få en nærmere presisering av de militære aspekter. De øvrige representanter som tok ordet, gav uttrykk for at de godtok forslaget. Den danske og nederlandske representant uttalte seg ikke. Den amerikanske ambassadør ordla seg imidlertid slik at vi fikk inntrykk av at amerikanerne muligens ikke ville presse saken ytterligere, men konklusjonen på møtet ble at NATO's militære myndigheter skulle fremkomme med en nærmere presisering av den militære og operative betydning av flåtebesøket til neste møte i Forsvarsplanleggingskomiteen og eventuelt tone ned den foreslåtte informasjonsaktivitet.

Under mitt besøk i Ottawa den 14. april ble jeg kontaktet av den derværende amerikanske ambassadør som hadde fått instruks om å understreke hvilken vekt Washington legger på det planlagte flåtebesøk i Barcelona. Han viste til Forsvarsplanleggingskomiteens møte foregående dag og fremholdt at det bare var operasjonelle militære behov som lå til grunn for forslaget. Ambassadøren var videre blitt instruert om å fremholde at forslaget ikke representerte noe forsøk på å opprette noen form for forbindelse mellom NATO og Spania.

Jeg gjentok at vi på norsk side etter flere samtaler med amerikanske representanter hadde fått et bestemt inntrykk av at besøket måtte ses i en større politisk sammenheng og at formålet nettopp var å bringe Spania nærmere NATO. Det var særlig på denne bakgrunn vi hadde funnet ikke å kunne gi vår tilslutning til besøket.

Spørsmålet ble drøftet på ny i Forsvarsplanleggingskomiteen den 18. april. SACEUR hadde i et tilleggskdokument fremholdt at det foreslåtte besøk skulle være av ren rutinemessig karakter, og at det fra et militært synspunkt også ville være akseptabelt om besøket ble lagt til Palma på Mallorca, i stedet for til Barcelona. Det ble også sagt at man kunne søke å redusere publisiteten omkring besøket.

Den amerikanske ambassadør begrenset seg denne gang til å omtale de strategiske og militære grunner for å gjennomføre besøket og pekte på Sør-flankens utsatte sikkerhetspolitiske stilling. Han understreket at Spania inntar en strategisk nøkkelposisjon på Sør-flanken, og at landet eksisterer. [400] Dets geografiske posisjon er vel kjent. En interesseavveining tilsa USA å søke å opprettholde et militært samarbeid med Spania av hensyn til alliansens sikkerhet. Det er også det USA gjør.

Både den belgiske og nederlandske ambassadør sa seg uenige i noen av de amerikanske argumenter, og sistnevnte gav uttrykk for at nederlandske myndigheter foretrakk at flåtestyrken anløp Palma på Mallorca, heller enn Barcelona.

Den danske ambassadør uttalte seg heller ikke under dette møte, og danske representanter har opplyst underhånden at Danmark vil stå fast på sitt tilsagn til USA.

Ambassadør Busch uttalte at man på norsk side selvsagt hadde forståelse for de militære hensyn som tilsa at man aktiviserte flåten, men at et besøk til en spansk havn kunne få slike politiske implikasjoner at man vanskelig kunne gå med på det. Han ville ellers innrapportere de synspunkter som fremkom under møtet, og opplyste at den norske regjering fant denne sak så viktig at den ville legge den fram for Stortingets utenriks- og konstitusjonskomite.

Situasjonen er nå den at amerikanerne svært gjerne ser at besøket finner sted, og at Norge er alene om ikke å gi sin tilslutning til dette. I NATO-samarbeidet benytter man seg som kjent ikke av avstemninger og nedleggelse av veto, men man søker å arbeide seg fram til samstemmighet i de forskjellige saker. Oppnås ikke dette, vil saken normalt bli utsatt eller lagt til side.

I denne konkrete sak ligger altså nå neste trekk hos Norge. Dersom vi fastholder vår holdning, vil flåtebesøket i Spania ikke finne sted. Spørsmålet er om vi ønsker å ta den belastning det vil innebære å hindre gjennomføringen av et forslag som de øvrige 13 medlemsland tydeligvis er innstilt på å gi sitt samtykke til.

En annen mulighet for Norge ville være å avfinne seg med at besøket finner sted, men å få sitt syn ført til protokolls. Samtidig bør det da eventuelt fra norsk side presiseres at man anser dette besøket som et rutinemessig operasjonelt besøk, og at Norge ikke vil kunne akseptere innledning av noen form for samarbeid mellom NATO og det nåværende regime i Spania.

Regjeringen har vært i tvil om hvilken fremgangsmåte den skal velge i denne sak, men er kommet til [401] at vi må holde fast ved vår avvisende linje. I denne sammenheng har Regjeringen lagt avgjørende vekt på at et besøk lett vil kunne bli oppfattet som en første tilnærming mellom NATO og Spania, og at det kan bli vanskelig på et senere tidspunkt å motsette seg nye, lignende initiativ.

Vi vet at USA ønsker et nærmere samarbeid mellom NATO og Spania med spansk medlemskap som det endelige mål. Dette ønske er på ny blitt klart formulert i det amerikanske utenriksdepartements årsrapport for 1972. Her uttales det bl.a.:

«Vi tror at spansk medlemskap i NATO ville være til fordel for alle involverte parter. Spanias geografiske plassering og villighet til å la USA benytte dets territorium til militære og sjømilitære anlegg, utgjør et verdifullt bidrag til Vestens totalforsvar».

[402] **Formannen:** Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen.

Hvis jeg kan komme med noen merknader her, må jeg for min del si at jeg er enig i den foreløpige konklusjon Regjeringen er kommet til. Det som nå er lagt fram, er jo nytt for oss her i dag, men jeg vurderer det slik at tidspunktet for et eventuelt nærmere samarbeid mellom NATO og Spania fra et norsk synspunkt vel

må fortone seg som lite heldig. Hvis en slik utvikling skulle komme i stand, måtte det være i forbindelse med en markert liberalisering av det spanske regimet. Man har i dag ennå Franco, som en meget aldrende leder, og vi har mulighetene her for at det kan komme til å skje en utvikling i løpet av noen tid som gjør det mulig å vurdere på nytt om man i Spania går inn i en mer demokratisk utvikling enn de har i dag. Men slik som stillingen nå er, og spesielt med det opptaket som er kommet fra amerikansk side gjennom Kissingers tale, tror jeg dette ville bli oppfattet som et første skritt i det nye NATO-opplegg som han adviserte. Med dette i tillegg til de problemer man har med de diktaturstyrte land for øvrig innen NATO – jeg tenker da på Hellas og Tyrkia – tror jeg det ville ha en svært lite gunstig virkning fra et norsk synspunkt.

Jeg vil heller ikke legge skjul på at i den debatten vi har her i landet om utenrikspolitiske spørsmål i dag – delvis som en ettervirkning av markedssaken, kan vi si – ville det ytterligere være uheldig om vi skulle få brakt inn et slikt moment. Det ville etter min mening bidra til å styrke tendenser til at vi fjerner oss ytterligere fra det demokratiske vestlige samarbeid, så jeg må si at min umiddelbare reaksjon er at Regjeringens standpunkt her må være det riktige, selv om det representerer en viss belastning innad overfor allierte. Forholdet er jo det at USA har sine tosidige forbindelser med Spania og har hatt det lenge, så det foregår ingen endringer om de har sine manøvrer. Men det at man skulle ta en felles NATO-styrke og la den på dette tidspunkt komme inn i slike operasjoner, tror jeg for min del ikke vil være tilrådelig.

Bernt Ingvaldsen: Etter min oppfatning har denne saken selvsagt en innenrikspolitisk side, men den har også en meget alvorlig utenrikspolitisk side. Så vidt jeg kan forstå, vil NATO's fremtid være svært avgjørende for forholdet øst/vest, og kanskje spesielt for Norge. NATO har jo alvorlige problemer også i Middelhavet, så jeg kan godt forstå at Spania er kommet inn i interesseområdet.

[403] Jeg ser det sånn at for NATO vil det være av vesentlig betydning om man før eller senere kunne få Spania med i organisasjonen. Det kan det vel ikke være noen tvil om rent militært. Det er heller ikke vår front der nede. Det er andre som har hovedbyrden med de militære problemer, og når de som da stiller med dette, og som kanskje har både hovedbyrden og hovedansvaret, legger sånn vekt på det militære, er jeg meget betenkt ved at Norge skal legge hindringer i veien.

Når det gjelder situasjonen øst/vest, tror jeg at selv om vi har hatt mange forhandlinger og det tilsynelatende er blitt en fredeligere, roligere utvikling, kan man ikke se bort fra den store opprustning som har foregått ved vår grense. Og situasjonen rent militært sett har avgjort utviklet seg i Vest-Europas disfavør. For meg står det sånn at det vil være meget betenkelig om Norge som eneste NATO-land skulle ta et standpunkt mot det som de øvrige NATO-partnere finner å være riktig og nødvendig.

Om vi så ser på det innenrikspolitiske problemet, har jeg alltid hatt litt vanskelig for å forstå vår avsky for forholdene i Spania. Det er et land som ligger et stykke fra oss, der er en annen folkerase og et annet gemytt. Jeg tror ikke det er

riktig å måle forholdene der med vår målestokk, og selv om vi gjorde det, er det ikke sikkert at vår målestokk er den eneste riktige. Jeg tror at vi her i landet må avfinne oss med at folk har forskjellige oppfatninger og forskjellige problemer, og holde oss til det som etter min mening er det viktigste, altså sikkerheten mot truselen fra øst. Den spiller en avgjørende rolle også for å bevare freden, så etter min mening spiller det en rolle hvilken holdning Spania tar i forholdet øst/vest.

For meg står det slik at jeg har den motsatte oppfatning av formannen. Nå har vi tatt standpunkt til EF, og vi er det eneste europeiske NATO-land som ikke er med i EF. Vi har altså allerede der satt oss i en situasjon som sikkert har fått våre partnere til å fundere og reflektere litt over våre hensikter. Jeg tror derfor at hvis vi nå som eneste NATO-land skulle legge hindringer i veien for det de andre mener er riktig, kan vi risikere å komme på siden av NATO, og at de andre kanskje vil betvile vår vilje til å være et fullverdig medlem av NATO, og trekke sine konsekvenser av det.

For meg er dette en uhyre alvorlig sak, og jeg tror at man må se denne saken i øynene. Vi lever i en farlig verden, og faren som truer oss, er i virkeligheten ikke blitt noe mindre. På mange måter er den blitt større. Nå blir det mer spørsmål om konvensjonelle styrker og samlet europeisk opptreden. Så min konklusjon [404] er meget enkel og klar. Jeg tror at Norge her må vise seg som et land som foretar en virkelig realistisk vurdering av situasjonen når det gjelder sikkerheten, på kortere og særlig på litt lengre sikt.

Knut Frydenlund: Jeg vil bare erklære meg enig i det opplegg som utenriksministeren her skisserte. Det er klart at hvis det hadde dreid seg om et rent teknisk og militært rutinebesøk, og når det da i tillegg skulle finne sted på Palma, hvor store deler av det norske folk oppholder seg, ville det selvfølgelig være vanskelig å opprettholde et nei. Men siden det i denne saken er gitt uttrykk for at dette så åpenbart er et ledd i en prosess for å bringe Spania inn i NATO, er det et annet spørsmål, et politisk spørsmål, og da er det all grunn til å falle tilbake på det som hele tiden har vært det norske standpunkt i forhold til spansk medlemskap i NATO.

For meg personlig har det også i vurderingen av denne sak vært av stor betydning å se den i sammenheng med dette utspillet som Henry Kissinger har kommet med, og som formannen var inne på i sitt innlegg. Vi vil nå med utgangspunkt i dette utspill få en meget viktig debatt om alliansens fremtidige utforming og vår plass i dette bildet, og da tror jeg at det vil være meget uheldig for den debatten om det knyttes sammen med dette aspektet her.

Hr. Ingvaldsen var inne på faren for at Norge ved å si nei her og nei i andre sammenhenger ville komme på siden av NATO-samarbeidet, og det er klart at her ligger det en fare. Det må vi se i øynene. Men denne faren mener jeg vi vil kunne mer enn oppveie hvis Norge viser en aktiv interesse for det opplegget som nå er kommet fra amerikansk side, til en debatt om og vurdering av alliansens og atlantehavssamfunnets fremtid. Det er her det essensielle vil foregå, og hvis vi har en klar forestilling om hva vi mener er det viktige når det gjelder denne prinsipielle

siden av atlanterhavssamarbeidet, vil det mer enn oppveie en fare for at man får inntrykk av at Norge blir stilt på siden. Det forutsetter imidlertid at man vil gå inn i den problematikken så fort som mulig.

Paul Thyness: Jeg synes dette er et meget kjedelig spørsmål å skulle ta stilling til, og spesielt ta stilling til på så kort varsel. Men jeg legger i min vurdering svært sterk vekt på den stilling som Norge etterhånden er kommet i ute. For å si det ganske klart: [405] Jeg tror ikke vårt land er i stand til å tåle stort mer belastning i sitt forhold til NATO, og spesielt til USA.

Folkeavstemningen her hjemme er vel ikke noen av oss noe særlig i tvil om. På den annen side kan vi ikke bare ta hensyn til den. Vi er også nødt til å forsøke å finne et slags kompromiss mellom den og stemninger som gjør seg gjeldende ute. Jeg synes det er nokså meget verdt å legge merke til at land som i sin holdning overfor diktaturstater og utenrikspolitisk ellers vi føler oss svært meget på bølgelengde med – Canada, Nederland og Danmark – alle sammen har akkviescert ved dette. Jeg tror det er grunn til å legge vekt på akkurat dette forhold at vi ville bli stående ganske alene om dette standpunkt, å forhindre dette besøk.

Hvis vi kunne få besøket vekk fra Barcelona, denne by som uten tvil har visse spesielle politiske overtoner, og få det over til Palma, hvor jo, som hr. Frydenlund meget riktig bemerket, en stor del av den norske befolkning til enhver tid oppholder seg, ville det kanskje lette byrden noe for oss. Jeg tror også, i motsetning til formannen, at folkeavstemningen kanskje er noe lettere å hankses med nå enn den ellers ville vært. Mitt inntrykk er at en stor del av det norske folk har våknet opp til en slags blåmandag etter den 25. september, og blitt sterkere og mer aktivt og bevisst klar over nødvendigheten av at vi holder oss innenfor NATO, og holder oss til den vestlige forsvarsalliansen.

Jeg vil også peke på at det nå er blitt klart at Kissingers utspill ikke var noe NATO-utspill. Av en eller annen for meg ufattelig grunn har man oppfattet det slik, men det var det åpenbart ikke, og følgelig vil ikke den NATO-debatten få en sånn flying start som man tenkte seg for noen dager siden. Den vil vel komme noe mer gradvis og naturlig. [406] Jeg synes det er veldig kjedelig at denne sak skulle komme opp, men det har den nå gjort. Jeg vil si at jeg gruer meg til eventuelt å skulle forsøke å forklare noen at det er operative hensyn som gjør det nødvendig å legge denne flåten til Palma eller Barcelona. Det blir en overmåte vanskelig oppgave. Det vil sette den sjømilitære ekspertise på alvorlig prøvelse, men jeg tror vi er nødt til å forsøke. Jeg beklager at vi er stilt i denne situasjon, men det avgjørende for meg er at jeg tror ikke vårt forhold til NATO og USA er slik at vi alene er i stand til å bære ansvaret for å avvise dette forslag dessverre.

Johan Østby: Rent tilfeldigvis har jeg akkurat fullført en reise sørover sammen med en del andre nordmenn. Vi har besøkt så vel NATO-hovedkvarteret i Brussel som SHAPE og hovedkvarteret i Napoli – besøkt halvparten av den amerikanske middelhavsflåte – og dessuten snakket vi med en del diplomatiske representanter, bl.a. den amerikanske ambassadør i EF.

Det hovedinntrykk vi satt igjen med etter grundige samtaler med alle toppsjefene her, var at det var – og er – et amerikansk ønske ikke bare å innlede et militært samarbeid med Spania, men å få Spania som medlem av NATO, og i tillegg å oppnå dette meget raskt. Det var et sterkt inntrykk vi satt igjen med etter samtalene. Rent militært betraktet kan man jo for så vidt forstå dette, for da Frankrike gikk ut av det integrerte forsvar, skjedde to ting. For det første at NATO's nordlige og sørlige halvdel ble delt i to rent geografisk. For det andre at det vestlige Middelhavet kom meget svakere ut enn det østlige fordi hele østkysten av Middelhavet ble stengt for militære forsvarsoperasjoner.

Jeg må imidlertid si at jeg frykter meget sterkt reaksjonen i norsk opinion hvis Norge skulle gå med på en slik politisk linje som det her ser ut til å legges opp til. Jeg vil bare kort si nå at jeg mener Regjeringen skal fastholde den linje som den ser ut til å ha lagt opp til, nemlig å motsette seg dette. Og hvis utviklingen de nærmeste dager blir slik at Regjeringen kommer til at saken settes slik på spissen at en vil komme i tvil hvorvidt en bør fastholde dette, bør den komme tilbake til denne komite og drøfte saken gjennom enda en gang. Av den grunn finner jeg ingen foranledning til nå å si noe om det rent praktiske spørsmål om Palma eller Barcelona eller slikt. Jeg synes vi bør drøfte denne saken gjennom enda en gang hvis en slik utvikling overhodet skulle tenkes.

[407] **Trygve Bratteli:** En kan selvfølgelig godt si at dette er en kjedelig og vanskelig sak. Imidlertid ser jeg for min del ingen politisk grunn til helt å underkjenne den vurdering som Regjeringen, så vidt jeg skjønner, har kommet fram til. Jeg vet ikke om jeg får lov til i parentes å si at jeg aksepterer selvfølgelig helt ut utenriksministerens kompetanse til å svare for Regjeringen i en sak av denne karakter. Jeg ville imidlertid ikke finne det unaturlig, når en tillegger saken den vekt at en vil ha dette fellesmøte, om også statsministeren og forsvarsministeren hadde vært til stede og direkte kunne gitt uttrykk for sine vurderinger av disse spørsmålene.

Vi hører jo også av debatten at her ligger ganske vidtrekkende og prinsipielle spørsmål – mer langsiktige spørsmål – like i nærheten eller kanskje midt oppi hele problemet, og det er det som gjør saken etter min oppfatning ganske alvorlig, og som gjør at jeg for min del i likhet med det jeg oppfattet er Regjeringens vurdering, er ytterst tilbakeholdende her med et slags innledende skritt som kan komme til å låse ting fast. Jeg er klar over at her kommer en inn på et felt hvor jeg har en annen oppfatning enn den som er kommet til uttrykk av et par av dem som har deltatt i debatten her.

Det er flere ting en kan overdrive når det gjelder sikkerhetspolitikk, spesielt i fredstid, og av de ting en kan overdrive er også betydningen av generaler og oberster. Vi må ikke glemme at i sine grunntrekk er det en felles oppfatning av demokratiet som er – jeg tror en kan si – det eneste sammenbindende element i Europa. Det tar EF inntil videre meget klart vare på når det gjelder medlemskap. Det har ikke vært like klart når det gjelder NATO, fordi en her har Portugal og en har Hellas og Tyrkia. Men allikevel er det vel så at det er den demokratiske

grunnholdning som er det felles sammenbindende element i det hele. Og like sikkert som en må ha generaler og oberster i et sikkerhetssystem, må en også ha et sammenbindende element av moralsk art hvis en gjennom lang tid – særlig i fredstid – skal holde en lang rekke, for øvrig i sakens natur noe uensartede nasjoner, sammen i en forsvars- og sikkerhetsmessig organisasjon. Nettopp ut fra en vurdering av potensielle farer i verden står det derfor for meg slik at en må forsøke å bygge et sikkerhetssystem på slike elementer som kan knytte de demokratiske nasjoner i Vest-Europa sammen, og sammen med Nord-Amerika. En kan ikke bygge ut et slikt sikkerhetssystem på elementer eller tiltak som virker splittende mellom de demokratiske land.

[408] Jeg har personlig overmåte stor respekt for USA på svært mange områder, men jeg selvfølgelig ikke kunnet unngå i løpet av ikke minst det siste tiåret å se at der som ellers kan være nokså store hull i det en kaller deres utenrikspolitiske visdom. Jeg skal ikke illustrere det med eksempler her, men det er ganske åpenbart. Og utover det vil jeg gjerne si at generaler, oberster og høyere offiserer er eksperter på sine felter, og den ekspertise de representerer, skal en ha stor respekt for. Men de er som regel meget dårlige eksperter i politiske vurderinger. Det er min erfaring når det gjelder offiserer i det hele. Og nettopp når det gjelder å vurdere fundamentale elementer i eller forutsetninger for å kunne bygge opp og holde ved like en forsvarsorganisasjon, vil det der være vesentlige politiske vurderinger som kommer inn i bildet, og som politikerne må ta ansvaret for. Og det er helt på det rene at det vil komme meget sterkt inn nettopp i de vurderinger som her foreligger. Det er mulig at i en slik situasjon som den der var i Europa i 1942, kan sies å foreligge, at rent militære overveielser bestemmer allianser, slik det var omkring tiden for den utvidede allianse mellom vestmaktene og Sovjetsamveldet, men det er bare i ytterst akutte krisesituasjoner, tror jeg, at det foreligger. Framfor alt skal en under utbygging av sikkerhetssystemer i fredstid etter min oppfatning være meget varsom med å utsette for påkjenninger det som til sjuende og sist allikevel er de moralske fundamenten en bygger det vestlige forsvarssamarbeid på. Ut fra disse betraktninger er jeg for min del rede til å godta den vurdering jeg forstår Regjeringen er kommet fram til.

Formannen: Før jeg gir ordet videre til hr. Brommeland, vil jeg gjøre oppmerksom på at når statsministeren ikke er til stede, skyldes det at han åpner sitt partis landsmøte i formiddag, og forsvarsministeren er også til stede på sitt partis landsmøte. Jeg forstod det slik at utenriksministeren her la fram en samlet regjerings syn.

Karl J. Brommeland: Jeg synes det her er en tendens til å overdrive og dramatisere det hele. På den ene side er nevnt at vårt forhold til NATO vil komme i fare hvis vi inntar det standpunkt som det er lagt opp til av Regjeringen. Jeg tror at det norske syn på NATO er greit, og vi vil i tiden fremover få flere anledninger til å understreke vår sterke tilknytning til NATO. På den annen side er nevnt frykten for opinionen her hjemme hvis vi skulle gå med på [409] dette besøket. Det synes jeg

også man overdriver. Her gjelder det jo ikke spørsmålet om spansk medlemskap i NATO, selv om det ser ut som, slik det har vært nevnt, at dette er et ledd i en prosess i den retning. Det det gjelder, er ganske enkelt et besøk i et ikke-NATO-land. Og som det gikk fram av den redegjørelsen vi fikk av utenriksministeren, har det jo allerede klart og tydelig vært gitt uttrykk for sterke reservasjoner. Det er jo kjent av de andre NATO-land, og er delvis akseptert. Og selv om USA har den intensjon og ønsker et framtidig medlemskap for Spania, er det ikke det saken gjelder. Og det er i tilfelle et spørsmål som vi vil kunne komme tilbake til. Jeg synes det er greit med de reservasjoner som er tatt, og de synspunkter som er lagt fram av vår ambassadør og andre i denne saken. Jeg har ingen ting å utsette på det. Men jeg synes selve den konklusjon som Regjeringen har kommet fram til, etter dette er gal i og med at Danmark har kunnet akseptere det til tross for sine reservasjoner. Hvorfor skal vi da være det eneste land som går imot?

Vi har altså gitt uttrykk for våre reservasjoner, vi har forsøkt å få det forandret. Men jeg synes faktisk det er å gå for langt å nedlegge veto, som det i realiteten ville være å motsette seg dette. Etter de opplysninger som er kommet fram her, synes jeg vi bør kunne gå med på dette forslaget. Og jeg vil gjerne høre om det virkelig er slik – nå skal det jo ikke være votering – at hvis vi holder fast på det standpunkt at vi rett og slett går imot dette forslaget, vil det da resultere i at det ikke blir noe besøk? Er det slik å forstå? Ellers synes jeg at hvis det skulle bli et besøk, bør vi kunne forsvare vårt synspunkt overfor norsk opinion når vi sier at vi har frarådet det og hatt visse betenkeligheter med det. Men jeg synes det er et stort sprang mellom dette og det å gå til det skritt å virkelig hindre at dette besøk finner sted. Det er min personlige oppfatning av dette.

Paul Thyness: Min vurdering av dette spørsmål ligger meget tett opp til hr. Brattelis i alt unntatt konklusjonen. Spania er ingen nødvendig alliert for NATO i fred. Det er det muligens heller ikke engang i krig. Men det er i grunnen ikke det det her er spørsmål om. Det som det er spørsmål om, er slik hr. Bratteli pekte på, at man ikke skal splitte alliansen. Man kan muligens si at amerikanerne har gjort det ved å fremme dette forslag, men det som vil bli sittende igjen, er selvfølgelig at Norge som det eneste land som tar det annet standpunkt, kanskje splitter vel så meget. Dette er etter mitt skjønn ren politikk, og jeg har iallfall nu valgt å holde det på det rent politiske plan og ikke trekke inn de synspunkter [410] man måtte ha på det spanske regime og hensikten med vår politikk overfor det.

Spørsmålet er: Hva vil belaste Norge mest? Den innenlandske opinion hvis vi godtar at besøket finner sted, eller den utenlandske opinion hvis vi som eneste nasjon sier nei, hvis 4 mill. nordmenn forhindrer at 500–600 mill. NATO-medlemmer ikke får det slik som de mener det, alle forhold tatt i betraktning, bør være? Jeg tror det er et vanskelig ansvar for Norge å ta, og jeg tror vi bare bør ta det i ekstreme tilfelle. Jeg vil si det slik at dette er muligens en innledning til en kampanje for å få Spania med i NATO. Dette tror jeg vi bør forsøke så smått allerede nu å begynne å lage en front mot i NATO. Jeg tror det er et spørsmål som er

så vidt stort og avgjørende at vi der kan skaffe oss allierte i denne saken, men å ta hele belastningen ved å gå imot et flåtebesøk i Palma, tror jeg ikke er klok politikk.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Hr. Brommeland spurte om besøket faller bort hvis vi fortsatt står fast på vår holdning, slik vi tidligere har gitt uttrykk for i NATO-sammenheng. Som jeg sa innledningsvis, vil det da ikke bli noe av dette flåtebesøket. Jeg har forstått at det er delte oppfatninger her om hvilket standpunkt en til sjuende og sist skal ta, om man skal stå fast på det standpunkt man har forfektet inntil nå, eller om man skal gli over på noe annet og få ført vårt syn på dette til protokolls.

Det som har vært avgjørende for meg og også for Regjeringen, er nettopp det forhold at vi vet at dette ikke er et tilfeldig og enkeltstående besøk, for Amerika har ikke lagt skjul på overfor oss at dette er et ledd i en langsiktig politikk. Vi må se det i en større politisk sammenheng, at man bevisst tar sikte på å knytte Spania nærmere til NATO. Hvor raskt denne prosess vil kunne gå, er ikke lett å si, men at det er siktemålet, er jeg ikke i tvil om. Og det er nettopp fordi Amerika så klart har gitt uttrykk for dette, at det er vanskelig ikke å holde fast ved det standpunkt vi fra første stund av har tatt i denne saken. Om man skulle gå med på dette, at man i siste omgang bøye av, vil det ganske fort dukke opp et nytt liknende tilfelle som går et skritt videre, og som enda klarere ville markere sammenhengen, at man skal bli mer intim med Spania. Derfor tror jeg det ville være en fordel for Norge – ikke minst ut fra det [411] syn som jeg skjønnte hr. Thyness også la til grunn her – at vi lager en front i NATO mot spansk medlemskap. Om vi nå går imot dette flåtebesøket, ville det faktisk være et bidrag til en slik front. Det er selvfølgelig slik at en kan reise det spørsmål hvorfor lille Norge med sine 4 mill. innbyggere skal stille opp imot de 500–600 mill., og hvorfor vi i det hele tatt skal ta på oss å være moralens voktere og så ta den eventuelle belastning som følger med det. Men en gang i blant er vi nødt til å holde fast på vår prinsipielle linje og holdning uansett hvilken belastning det vil medføre. Det er kanskje sterkt sagt, men jeg synes – ikke minst hvis man anlegger de synspunkter som representanten Bratteli gjorde her – at det er lett å stå på den linje å være en moralens forsvarer, for å si det enkelt, i en sak som dette. Jeg tror ikke det er riktig, som hr. Thyness sa, at vårt forhold til NATO og USA nå er så anstrengt at det nær sagt er kommet på bristepunktet, og at dette er noe som kan få det hele nærmest til å flyte over. Det har jeg slett ikke inntrykk av. Verken når det gjelder vårt forhold til USA eller NATO, er det slik at vi av den grunn skulle rygge tilbake for å ta det standpunkt som vi mener er riktig.

Bernt Ingvaldsen: Jeg hørte med meget stor interesse og jeg må også si meget stor sympati på hr. Brattelis forsvar av demokratiet og betydningen av demokratiske oppfatninger i denne forbindelse. Men det er likevel noe i denne saken som gjør at jeg ser litt annerledes på det. NATO er jo en frivillig sammenslutning, alle land i NATO er med frivillig. Det er ikke slik som når det gjelder Warszawa-pakten. Og NATO er basert på demokratiske prinsipper, selv om landene kan være litt forskjellige med hensyn til konstitusjon, historie og slikt. Men det som for meg

er det vesentlige ved et demokrati, er at man lojalt bøyer seg for en flertallsavgjørelse. Det er etter min mening det fundamentale ved et demokrati. I denne situasjon er de øvrige NATO-land, så vidt jeg forstår, av den oppfatning at man bør søke å få Spania med. Der tror jeg hr. Østby har helt rett. Det er deres linje og deres vurdering. Den tror jeg i det vesentlige er militært begrunnet.

Siden vi har denne demokratiske ordning innen NATO at det skal være enstemmighet og enighet i alle avgjørelser, er det da riktig at vi skal hindre dette besøket? Jeg må si jeg er forferdelig betenkt over det. Vi har jo også [412] tidligere i NATO hatt situasjoner hvor en del skritt som skulle tas, var nokså fjernt fra oppfatningen her i landet, men man bøyde seg nettopp av demokratiske grunner. Og i dette tilfellet er det jo de land som er interessert i dette besøket, som kanskje bærer den største byrde på andre måter i dette samarbeidet. Så jeg tror at de demokratiske prinsippene også kan anvendes i dette tilfellet. De kan brukes til å forsvare det synspunkt at vi ikke vil motsette oss det som de øvrige samarbeidspartnere finner riktig.

Jeg tror også det er riktig, som det ble sagt av utenriksministeren nå, at vi vil møte liknende spørsmål på nytt og på nytt. Her er situasjonen slik at det er så sterke krefter med når det gjelder hele forsvarsutviklingen, at før eller senere vil Spania komme med i NATO. Da er det etter min mening verd å overveie om det ikke er like bra om vi nå tar skritt til å forsøke å påvirke vår opinion i den retning. Nettopp av hensyn til å bevare freden tror jeg det har svært meget å si at Europa kan stå som en samlet blokk, for å bruke det uttrykket. Og da er det ikke tvil om at både Norge på den ene side og Spania på den annen side hører med i denne enhet.

[413] **Svenn Stray:** Når det gjelder Spanias forhold til NATO, mener jeg for min part at det jo må være ganske på det rene at det aldri kan bli tale om at Spania blir medlem av NATO hvis det ikke foregår en meget bestemt utvikling i retning av demokrati i landet. Det må være en ufravikelig betingelse. Det vil jeg gjerne ha presisert som min uttrykkelige oppfatning.

Når det gjelder den foreliggende sak, vil jeg si at det fra norsk synspunkt heller ikke er noen tvil om at det er lite ønskelig at dette besøket finner sted. Men når det er sagt, vil jeg også si at vi er nødt til å ta et visst hensyn til at i et slikt samarbeid som man har i NATO, er det nødvendig – for at samarbeidet overhodet skal fungere – at de enkelte medlemsland, når det gjelder prosjekter eller vedtak, viser en viss fleksibilitet, i noen grad er villige til å kompromissere seg frem til et felles standpunkt. Særlig vil det gjelde hvis det bare er ett land som er imot det prosjektet som foreslås. Det vil være lettere å opprettholde en helt avvisende holdning – jeg taler nå generelt – hvis det står et betydelig mindretall bak, eller det iallfall er noen land som er uenige i det som flertallet kan tenke seg å gjennomføre, enn hvis det bare er ett land som har et sterkt avvikende synspunkt. Allikevel mener jeg for min part at det er visse tilfelle hvor man tross det er nødt til å stå fast. Men man bør være noe varsomme så man ikke sliter opp – man kan si – den kvote man har til slike standpunkter. Den bør man etter min mening hovedsakelig reservere til når det dreier seg om avgjørelser av virkelig fundamental betydning. Det kan

imidlertid forekomme at man kan tillempe metoder i saker hvor man har et bestemt inntrykk av at selv om de andre har et motsatt standpunkt, spiller ikke saken så stor rolle for dem. Da kan det selvfølgelig også gå an å innta den samme steile holdning som man er nødt til å innta i visse fundamentale saker.

Når det gjelder den foreliggende sak, er det ikke så lett å gi noe definitivt råd, fordi jeg kjenner ikke, og andre her gjør det heller ikke, på samme måte som utenriksministeren og Utenriksdepartementets tjenestemenn til hvordan de øvrige NATO-land og deres utøvende representanter virkelig ser på dette. Vi kjenner ikke til hvor hardt de i virkeligheten ønsker å få til det prosjekt som det her er tale om. Så i siste instans må det bli utenriksministeren som er ansvarlig for dette, som må ta denne vurderingen.

Jeg vil likevel som konklusjon på dette si at personlig tror jeg at hadde det vært meg som skulle turnere dette, ville jeg har grepet saken litt annerledes an enn hva jeg forstår utenriksminister Vårvik har bestemt seg for. Jeg tror [414] jeg ville ha benyttet Norges kjente synspunkt når det gjelder NATO's forhold til Spania, til ikke helt å hindre at dette flåtebesøket kom i stand, men til å presse enda lenger, slik at dets politiske karakter hadde blitt trengt helt i bakgrunnen, og dets rent rutinemessige, militære karakter hadde blitt presisert ytterligere, og også til å få garantier for at besøket heller ikke på det mer underordnede plan vil bli benyttet til politiske fremstøt av noen art. Jeg tror en slik holdning ville vært riktigere. Men som sagt, jeg vil vise en viss forsiktighet med å gi et definitivt råd, fordi man sitter ikke inne med hele rekken av vurderinger av detaljer som Utenriksdepartementet selv forføyer over.

Halfdan Hegtun: Som hr. Stray sa, i den situasjon vi er i her i Stortinget, er vi vesentlig handikappet i forhold til Regjeringens medlemmer og Utenriksdepartementets embetsmenn. Men jeg har ingen grunn til å tvile på det som utenriksministeren har sagt, og som han legger vesentlig vekt på, nemlig at dette er ikke bare en engangsforeteelse, men et ledd i et større bevisst opplegg med sikte på spansk medlemskap. Og da synes jeg det må bli nokså avgjørende også for vår vurdering. Nå vil jeg si at det kanskje kan være grunn til å være en smule overrasket over at dette, til tross for den militære side av saken, som har vært nevnt, skulle være tidspunktet for et slikt bevisst framstøt i retning av Spanias medlemskap. Jeg er personlig medlem av en 9-manns komite som NATO's parlamentarikerforsamling har hatt i arbeid i over ett år nå, som gjennomgår – kan man si – alle sider av alliansens samarbeid med sikte på årene framover, og som er under ledelse av en amerikansk republikansk senator og et medlem av det amerikanske Representantenes hus – meget antirussisk for øvrig. Og gjennom fem lange møter i dette året har ikke spørsmålet om å bringe Spania inn som medlem av alliansen vært nevnt med ett ord i det forum. Det kan komme, men det har hittil ikke skjedd. Jeg skulle ha lyst til å si, selv om dette forum her i dag ikke akkurat er mest velegnet, at nettopp innenfor det parlamentariske samarbeid i NATO tror jeg det vil være velegnet å kjøre en bevisst fortsettelse av den tradisjonelle norske linje når det gjelder Spanias forhold til NATO, spørsmålet om Spanias medlemskap.

Det som jeg synes er skuffende her, er ikke minst Danmarks stilling, slik som jeg etter utenriksministerens redegjørelse forstår den har vært. Det er et eksempel på at hvis man bruker opp – som det har vært sagt her – mye av sin goodwill-kvote, blir det i en viss situasjon vanskeligere å hevde sterkt det som man egentlig [415] mener.

Når det gjelder Norges situasjon etter EF-voteringen, er det klart at den på mange måter betinger at vi i visse situasjoner ligger noe lavere i terrenget enn vi ellers ville ha gjort. På den annen side har man jo her USA, som hr. Thyness ganske riktig har bemerket, som er det vesentlige poeng for oss. De hadde ikke noe direkte forhold til vår EF-avgjørelse, så jeg synes ikke den siden av saken skulle være så tungtveiende.

Når det gjelder det som har vært sagt om hensynet til den hjemlige opinion, er det klart at det har mange sider. Man bør etter min mening ikke bare tenke på det spektakkel man kan få i visse deler av pressen eller på partipolitiske utslag i forbindelse med et valg eller slikt. Jeg tenker også på de kanskje litt mer dyptgripende og langtrekkende virkninger både innen vår egen opinion, og når det gjelder det inntrykk som utlandet får av den norske opinion. Jeg føler meg nokså overbevist om at hvis vi nå på toppen av de problemer vi har hatt med det greske spørsmål og i dag delvis har med Tyrkia og med Portugals krigføring i Afrika, skulle få en spesiell historie i forbindelse med et muligens nært forestående framstøt overfor Spania, så vil den norske debatt kanskje arte seg slik at den som sådan vil ha en ytterst uheldig virkning på vårt forhold i alliansen. Og spesielt når man tar i betraktning at til tross for militærproblem man kan ha i Middelhavet, befinner vi oss i en langt framskreden avspenningsperiode, har jeg meget vanskelig for å forstå at det skulle være mer tungtveiende grunner til å sikre seg militært. Jeg synes at konklusjonen utenriksministeren har kommet fram til, avgjort må være den riktige, nemlig at vi fastholder det som har vært den konsekvente norske linje når det gjelder det spanske spørsmål, gjennom alle NATO-årene. Jeg er redd for konsekvensene hvis vi for alvor kommer på gli i dette.

Formannen: Utenriksministeren har bedt om at ambassadør Busch må få si noen ord om vurderingen i de andre land av saken. Jeg går ut fra at det kan bli et forholdsvis kort innlegg.

Ambassadør Busch: Skulle jeg si et par ord om hvordan de andre land militært og politisk oppfatter størrelsen av denne saken, tror jeg det må være riktig å si at den militære betydning av denne flåtestyrken oppfattes som temmelig beskjeden. Det er jo den amerikanske sjettede flåte i Middelhavet som er det store militære [416] element i det området. Den NATO-sammensatte styrken og dens betydning må ses på det psykologiske og politiske plan. Den er der for at de land som hører hjemme i området, kan vise at de deltar aktivt i sjøforsvaret og ikke overlater det hele til en ren amerikansk styrke. Fra militært hold i NATO har det da også vært trukket fram at den direkte militære betydning i en totalvurdering er forholdsvis beskjeden.

Den politiske betydning av besøket la amerikanerne selv opp til i sin første presentasjon. Da var det flere land, Belgia og Holland, som utenriksministeren har nevnt, som delte flere av de motforestillinger som ble gjort gjeldende fra norsk side. Det var flere som ønsket de militære aspekter mer fremhevet og publisiteten redusert. I det andre møtet vi hadde, ble dette da forsøkt, og de land jeg nevnte, gav uttrykk for satisfaksjon. Men det første utspillet viser jo likevel at de politiske motiver har vært sterkt fremme. Uten at det kanskje er nødvendig å knytte spørsmålet om nært forestående medlemskap eller ikke til saken, tror jeg i alle tilfelle hensikten har vært et første skritt i retning av et utvidet samarbeid mellom NATO og Spania.

Hvis jeg skulle få si litt om Norges alminnelige ansikt i NATO for tiden, må jeg si som mitt inntrykk at vi i grunnen har stått oss svært godt i den senere tid. Det kom bl.a. til uttrykk på forrige ministermøte i desember. At vårt beger skulle være fylt i den retning noen har antydnet, og at vi vanskelig kunne tåle den påkjenning et avslag måtte innebære, er ikke mitt inntrykk.

Formannen: Jeg vil gjerne, før noen forlater møtet, understreke spesielt denne gangen at dette er en fortrolig sak, og at dagsordenen må betraktes som fortrolig.

Utenriksminister Dagfinn Vårvik: Jeg vil også gjerne få understreke det. Vi vil svært gjerne at saken skal behandles fortrolig, slik at vi overfor NATO-partnerne også kan understreke at den er så forsiktig og sensitivt behandlet som overhodet mulig, og slik at det ikke kommer noe fra norsk side uansett hva utfallet av dette blir til slutt. Det synes jeg er veldig viktig blir understreket.

Karl J. Brommeland: Jeg synes både [417] hr. Thyness og hr. Stray har kommet med en del interessante synspunkter her som jeg gjerne vil understreke. De har gitt klart uttrykk for at de er imot Spanias medlemskap, men har antydnet at man kanskje akkurat på dette tidspunkt må begynne å forberede motstand mot det. Det er nevnt av en del talere, også av utenriksministeren og vel også av ambassadøren, at dette må betraktes som et ledd fra amerikansk side for å få Spania inn i NATO. Da synes jeg man må nytte denne anledning til å slå fast at det er vi imot. Men det vil etter min mening være real politikk at vi ikke nedlegger veto mot dette besøket som vi har tatt vår reservasjon overfor, men nytte denne anledning til å slå fast at vi vil ikke gå noe videre.

Utenriksministeren nevnte i sitt første innlegg at vi kunne få saken ført til protokolls. I og med man gjør det, vil vel våre synspunkter bli kjent offentlig. Det er vel ikke noe i veien for det. Jeg har lyst til å understreke at vi her har anledning til å være aktive istedenfor å være årsak til at det ikke blir noe av besøket. Selv om dette møtet er hemmelig, vil det vel fra annet hold senere bli kjent hvordan Norge har vurdert dette besøket.

Så til slutt, siden statsministerens nærvær ble etterlyst. Han står akkurat nå på talerstolen i Arendal som sitt partis formann, som formannen har gjort oppmerksom

på. Jeg skulle også ha vært der og hørt på, men jeg syntes at det var riktig å være her og gi uttrykk for mine personlige synspunkter. Men det sier seg selv at utenriksministeren også taler på vegne av statsministeren i denne saken.

Paul Thyness: Det er spørsmål om vårt forhold til NATO, hvor belastet det er eller ikke er. Det har vært berørt både av utenriksministeren, av hr. Hegtun og av ambassadør Busch. Jeg er ikke av den oppfatning at vårt forhold til NATO er så dårlig at det trenges en øyeblikkelig unnsetningsekspedisjon, men jeg tror vi på mange måter står i en balansesituasjon.

Hr. Hegtun sa at norsk debatt om NATO har vært sterkt plaget av Portugal og Hellas. Men det er ikke bare norsk debatt om NATO som har vært plaget av det. Også vårt forhold til de andre nasjoner innenfor NATO har vært plaget av vårt forhold til Portugal og Hellas. Nu ser jeg i en av dagens aviser at en av Regjeringens statssekretærer bestemt hevder at vi må følge opp Portugal-saken i NATO, og det er vel formodentlig uunngåelig. Det vil ikke gjøre det så [418] forferdelig mye lettere for oss. Så skal vi om ikke lenge ha en ny langtidsplan for forsvaret, som efter en del solemerker å dømme kanskje vil få Danmark til å fremstå som en meget aggressiv opprustningsnasjon, så jeg er redd for at vår kvote meget snart kan komme til å bli ganske hårdt belastet, og under de forhold er det jeg synes at vi nu, når vi står overfor et tilfelle av salamtaktikk, bør vurdere meget nøye ved hvilket snitt vi skal bruke det vi måtte ha av politisk kraft innen NATO til å forfekte våre synspunkter.

Og bare til slutt til det utenriksministeren bemerket om å være moralens vokter: Jeg synes ikke det er så fryktelig mye moral i utenrikspolitikk bestandig. Men uansett det, plager stillingen som moralens vokter meg, enten det gjelder utenrikspolitikk, innenrikspolitikk eller andre ting.

Bernt Ingvaldsen: Jeg har lyst til til slutt å komme med et par kanskje litt naive militære betraktninger, som jeg allikevel tror man skal ha for øye.

Vi er alle klar over at uten amerikanske styrker i Europa er ikke NATO så svært meget verdt. Det gjelder kanskje særlig i Middelhavet, og det gjelder flåten, den trusel man der har fra øst. Når man så ser på kartet med Gibraltar og tenker på de problemene det har vært der, kan jeg i grunnen levende forestille meg at for amerikanerne er dette ikke et så uvesentlig spørsmål som det fortøner seg for oss, som ikke har et fartøy der nede. På lengre sikt, hvis man tenker seg at amerikanerne skal være de som virkelig skal bære byrden i påkommende tilfelle, er ikke Spania og dets stilling i den situasjon uten betydning.

Formannen: Da er det ikke flere som har bedt om ordet.

Jeg går ut fra at utenriksministeren har fått et inntrykk av oppfatningen i komiteen, både gjennom fordelingen og lengden av de innlegg som er holdt.

Jeg takker for frammøtet.

Møtet hevet kl. 10.20.